

Wijkkermissen in Hasselt

Info verzameld door Jos Sterk

stichter van heemkring VAART in Hasselt en auteur van reeds 22 boeken over Hasselt

Tot in de 18de eeuw had Hasselt niet echt wijken, er was wel wat losse bewoning buiten de stad. In de 19de eeuw zijn er dan buitenwijken ontstaan. Onder meer de aanleg van het spoor rond 1850 heeft dat proces beïnvloed.

De wijkkermissen in Hasselt zijn aanvankelijk ontstaan rond de kerken, onder meer de O.L.V.-Kerk en 7jaarlijkse feesten. Het waren in oorsprong markten, dus hoofdzakelijk mercantiel, en later kwam er meer entertainment bij in de vorm van attracties. Het ontstaan van wijkkermissen hangt in Hasselt dus samen met ontstaan van wijken, zowat vanaf 2de helft 19de eeuw

De eerste was Faubourg Saint-Germain op 11 juni 1875, mogelijk georganiseerd vanuit liberale hoek. Dat was de stationsbuurt, die toen nog via een overweg verbonden was met Runkst. Deze kermis werd op vrijdag ingeleid met kanonschoten en duurde meer dan een week. Er waren verschillende bals, nagenoeg elke avond, en op donderdag van de kermisweek was er een uitdeling van gratis taarten aan de arme kinderen.

De kermisattracties evolueerden in de tijd: Er kwamen straatzangers die zongen over gebeurtenissen in de buurt zoals de moord op bezembinders in 1909. Alle harmonies en fanfares van Hasselt kwamen op een kiosk aan bod, en de marktkramen hadden soms veel weg van Grieks theater met vraag en antwoord.

Het tijdschrift 'Nieuw Limburg' besteedde aandacht aan de kermis vroeger. Voor 1900 was **Figaro** een bekende kermisattractie, hij stond met zijn kraam buiten de Nieuwpoort en bracht iedereen aan het lachen met wat hij vanop het balkon van zijn attractie vertelde. We zouden hem nu een stand-up comedian noemen.

Zo mogelijk nog bekender rond de eeuwwisseling was **De Ketel In**, een kermisman die elk jaar dezelfde show opvoerde waar heel Hasselt naar kwam kijken. De Hasselaren amuseerden zich mogelijk beter buiten zijn barak dan erbinnen. Hij voerde een soort toneelstukje op, en op de gaanderij leverde hij uitgebreid commentaar op de guitenstreken en het kattenkwaad van enkele van de personages in zijn show. Dat eindigde altijd met de vraag 'Wat moeten wij ermee doen?'. Het publiek, inclusief de kinderen, beantwoordde in koor en onder begeleiding van koperen muziekinstrumenten:

*En pak hem met zijn vel
En sleept hem naar hel
De ketel in, de ketel in
Daar is geen doen maar aan (laatste twee zinnen bis)*

Volksspelen waren vanaf 1900 populair: Mastklimmen, zaklopen, kikvorsvaren...

Ook sportwedstrijden kenden veel bijval, dat was toen nieuw: Kermiskoersen van het einde van de 19de eeuw met 'velocipedisten' tot ongeveer 1909 (het jaar dat de

wielersport werd uitgevonden, toen algemeen aanwezig), voetbal (tot de competitie begon), politiehonden...

Ook technische ontwikkelingen behoorden tot de attracties: cinematografische vertoningen met bewegende beelden en de **Polidor** fonograaf, waar men kon naar luisteren met 2 darpjes, een in elk oor. *'Kom horen, hier het grootste wonder, ongelooflijk en toch waar: mensen die gestorven zijn, spreken nog'*

De vroegere schepen Djef Anten heeft zelfs geprobeerd om een warme luchtballon, en later een vliegtuig van De Blériot in Hasselt te krijgen, maar dat is niet gelukt want er was geen plaats om te landen.

Later kwamen er de nu nog gekende elektro-mechanische attracties zoals de rups en de botsauto's.

Geleidelijk aan zijn volgende wijkkermissen rond Hasselt ontstaan:

- Godsheide
- Runksterkermis (kende een snelle groei vanaf 1897 met de nationalisering van het spoor), maar eerst was er de kermis van de stationsbuurt Faubourg Saint-Germain
- Sint-Truidersteenweg en de Fonteinstraat (tot aan de 2de WO berucht) op de zondag na O.H. Hemelvaart
- St. Kristoffel (Tuinwijk) op de tweede zondag na Sacramentsdag
- Maastrichterpoort op de zondag voor 21 juli
- Godsheide op de zondag voor patroonheilige St. Odilia
- Passerellekeskermis in Runkst op de laatste zondag van juli
- Rapertingen op de eerste zondag van augustus
- St. Marie op de zondag van OLV Hemelvaart
- Er is ook tijdelijk een kermis geweest van de 63 huisjes van de Boomkensstraat

Vanaf de jaren '50 van de 20ste eeuw kwam de klad in de wijkkermissen. Sommige zoals Runkst, Godsheide en Banneuxwijk zijn gebleven en gegroeid, maar het zijn kleine versies geworden van de grote kermis in Hasselt einde september. Andere wijkkermissen zijn verdwenen. Ze zijn een stille dood gestorven, onder meer door de opkomst van de TV.

Op het einde van de 19de eeuw is er ook een vervalperiode van de kermissen geweest, maar ze zijn weer opgebloeid. Misschien kan dat in de 21ste eeuw ook weer gebeuren.